

TORAH OHR • PARSHAS MIKEITZ • MAAMAR 3

ענין חנוכה

The subject of Chanukah

Love of G-d has two sources, both from above: the power to kindle it at all (“when Aaron kindles”) and the added love that enlarges it beyond human measure (“when he tends”). A person reaches both through the mitzvos, which, like the oil of a lamp, are dark to the mind yet draw down G-d Himself.

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

Dedicated in honor of the Rebbe’s father, Reb Levi Yitzchok

Likkutei Torah

THE CHASSIDISHE PARSHA

likuteitorah.com/torah-ohr/mikeitz/3/

THE BIG IDEA

Love of G-d has two sources, both from above: the power to kindle it at all (“when Aaron kindles”) and the added love that enlarges it beyond human measure (“when he tends”). A person reaches both through the mitzvos, which, like the oil of a lamp, are dark to the mind yet draw down G-d Himself.

Each section: the Hebrew, then the translation, then a short explanation under a gold rule. Small numbers in the Hebrew are the notes at the end.

THE MAAMAR IN BRIEF

Chanukah is marked with lights, not a feast, because the Greek decree was against the Torah, not against Jewish bodies; and the verse calls a mitzvah a lamp and the Torah light. The mitzvah is like oil: it has no light of its own, yet from it the light of Chochmah, the Oral Torah, is drawn. The Alter Rebbe then asks why the Menorah’s morning lighting is called “tending” and its evening lighting “kindling”. The Menorah is the collective soul of Israel, and its seven lamps are the seven shepherds, among them Aaron, who kindles Israel’s love for G-d. A person can build love by contemplating G-d’s kingship over countless worlds; yet all that kingship is only G-d’s “Name” and His humility, while G-d, the Singular One, is beyond the worlds. Realizing this, the soul longs to leave the worlds and cleave to Him. Even this longing is G-d’s gift, “kindling”, given to a soul that is dark like evening; the love from above that enlarges it is “tending”, the morning quality of Abraham’s kindness. Both come through the mitzvos, the King’s limbs: grasping one draws the King Himself.

OUTLINE

- 1 Why Chanukah is kept with lights** ¶1
The Greek decree targeted Torah, not bodies, so the commemoration is “a mitzvah is a lamp and the Torah light”; what, then, is the “way of life”?
- 2 The mitzvah as oil; the Menorah’s two lightings** ¶2
The mitzvah, like oil, is dark in itself yet feeds the light of Torah wisdom. Why is the morning lighting “tending” and the evening lighting “kindling”? The Menorah is the soul of Israel.
- 3 Aaron and the love from above** ¶3–4
Aaron, one of the seven shepherds, kindles Israel’s love; without G-d’s help no physical person could love Him. The “ordinary fire” is the love gained from contemplating G-d’s kingship.
- 4 One and Singular: kingship as humility** ¶5–8
“One” is G-d in relation to the worlds; “Singular” is G-d beyond them. Life-force, kingship and praise belong only to His Name, and His greatness over the worlds is His humility.

5 Kindling, tending, and the mitzvos

119

The soul longs to go beyond the worlds; G-d gives the power to love (kindling) and enlarges it (tending), and both are reached through the mitzvos, the King's limbs.

KEY CONCEPTS

A mitzvah is a lamp נר מצוה

The mitzvah is compared to the oil of a lamp: it has no light of its own that the mind can grasp, yet the light of Torah comes from it.

Tending and kindling בהטיבו ובהעלות

The two verbs for the Menorah's morning and evening lighting: kindling is G-d's gift of the very power to love; tending is the added love from above that enlarges it.

Groomsman of the Matronita שושבינא דמטרוניתא

The Zohar's title for Aaron, who prepares the Congregation of Israel for union with G-d by kindling their love.

One and Singular אחד ויחיד

"One" is G-d's unity as the worlds are nullified before Him; "Singular" is G-d as He is in Himself, beyond any relation to worlds.

The ordinary fire אש של הדיוט

The love a person produces himself by contemplating G-d's kingship, like the fire the priests brought to the altar alongside the fire from heaven.

The King's limbs רמ"ח אברין דמלכא

The 248 positive commandments; grasping one of them draws G-d Himself to the person, as grasping a king's limb draws the king.

SECTION 1 • 11

Why Chanukah is kept with lights

1 ענין חנוכה.¹ הנה קבעו הנס בנרות.² משא"כ בשאר נסים בפסח ביציאת מצרים תאכלו מצות³ בפורים ימי משתה ושמחה⁴ כנגד הגלות שהיה ג"כ גופני במצרים בחומר ובלבנים⁵ ובימי המן בקש להשמיד כוי ושללם לבו⁶

The subject of Chanukah. Now, [the Sages] established [the commemoration of] the miracle with lights. This is not so with the other miracles: on Pesach, [commemorating] the Exodus from Egypt, “you shall eat matzos”; on Purim, “days of feasting and joy” — corresponding to the exile, which was also physical: in Egypt, “with mortar and with bricks”; and in the days of Haman, he sought “to destroy...” and “to take their spoil for plunder.”

The maamar opens by noting that each festival commemorates its miracle in a fitting way. Pesach and Purim are marked with eating and feasting, because those exiles threatened the Jews’ bodies: slavery in Egypt, and Haman’s decree to destroy them and plunder their property.

משא"כ בחנוכה⁷ שהיו ישראל שרוים על אדמתם ולא גלו מארצם רק גלות התורה⁸ להשכיחם תורתך ולהעבירם חוקי רצונך לפיכך קבעו בנרות על שם הפסוק (משלי ו) כי נר מצוה ותורה אור⁹ ודרך¹⁰ חיים תוכחות מוסר.

This is not so with Chanukah, when Israel dwelt on their own land and were not exiled from their country; there was only an exile of the Torah, “to make them forget Your Torah and to make them transgress the statutes of Your will.” Therefore [the Sages] established [the commemoration] with lights, on account of the verse (Proverbs 6), “For a mitzvah is a lamp and the Torah is light, and the reproofs of discipline are the way of life.”

The Greek decrees did not drive Israel from its land or threaten their bodies; they aimed at the Torah, to make Jews forget it and abandon its laws. So the rescue is marked with lights, since the verse in Proverbs calls a mitzvah a lamp and the Torah light.

ולהבין ענין פסוק זה וגם סיפא דקרא דכתיב ודרך חיים וגוי. צריך ביאור איזה דרך חיים הוא מלבד התורה והמצוות האמורה למעלה בפסוק.

And [we need] to understand the meaning of this verse, and also the end of the verse, where it is written, “and the way of life...”. It requires explanation: what “way of life” is there besides the Torah and the mitzvos mentioned earlier in the verse?

The Alter Rebbe raises a question on the rest of the verse. If the lamp is the mitzvah and the light is the Torah, what further “way of life” does the verse add?

SECTION 2 • 12

The mitzvah as oil; the Menorah's two lightings

2 והענין כי מה שהמשיל המצוה לנר¹¹ והתורה לאור הוא מובן שכמו שהנר נקרא על שם השמן¹² כלשון רז"ל נר של שמן נר של שעה.

The explanation is this. That [the verse] likens the mitzvah to a lamp and the Torah to light is understood: just as the lamp is named after the oil, as in the language of our Sages, of blessed memory, “a lamp of oil, a lamp of wax,”

The verse likens the mitzvah to a lamp, and the Alter Rebbe explains why. In the Sages' language a lamp is named after its fuel (“a lamp of oil, a lamp of wax”), so “lamp” means the fuel.

הנה אע"פ שהשמן אין בו אור מצד עצמו ואדרכה הוא מכבה את אור הנופל לתוכו מ"מ ממנו

then, although the oil has no light of its own, and on the contrary, it extinguishes a light that falls into it, nevertheless from it

Oil gives no light of itself; pour it on a flame and it puts the flame out. Yet the light depends on it.

ועל ידו נמשך להב שלהבת האור הנאחז בפתילה במעט שמן הנמשך אחר הפתילה שהרי בכלות השמן נכבה האור.

and through it is drawn the blaze of the flame of light that takes hold on the wick, by the little oil that is drawn up after the wick; for indeed, when the oil runs out, the light goes out.

The flame holds on the wick and burns the small amount of oil drawn up the wick. When the oil is gone the flame dies, which shows that the light comes from the oil.

ככה ממש היא המצוה הגם שהוא רצון המלך בלי שום טעם ודעת ואין בה שום השגה מ"מ ממנה

Exactly so is the mitzvah: although it is the will of the King, without any reason or understanding, and there is no comprehension in it at all, nevertheless from it

The mitzvah is like the oil. It is the King's will, and in itself there is no reason in it that the mind can grasp.

ועל ידה נמשך ונתגלה אור החכמה זו תורה שבע"פ דאורייתא מחכמה נפקת¹³ והחכמה והבנה בתורה שבעל פה הוא רק

and through it the light of Chochmah is drawn down and revealed. This is the Oral Torah, for “the Torah issues from Chochmah”; and the Chochmah and understanding in the Oral Torah are only

Yet from the mitzvah the light of Chochmah, the wisdom of the Oral Torah, is drawn down. The Zohar says the Torah issues from Chochmah, and the whole purpose of the Oral Torah's wisdom is to explain the mitzvos.

להבין ולהשיג פי' וטעם המצות כל מסכת לפי ענינה. וביאור ענין זה דרך פרט בעבודת ה'.

to understand and comprehend the explanation and reason of the mitzvos, each tractate according to its subject. And [now for] the explanation of this matter in detail, in the service of G-d.

Each tractate of the Talmud explains the mitzvos of its own subject; that is the “light” drawn from the “lamp”. The Alter Rebbe now turns to how this works in a person’s service of G-d.

הנה כתיב (שמות ל') בבקר בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה¹⁴ ובהעלות¹⁵ אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה¹⁶. ולהבין למה גבי בבוקר כתיב בהטיבו¹⁷ ובבין הערבים בהעלות.

Now it is written (Exodus 30), “Every morning, when he tends (be-heitivo) the lamps, he shall burn it [the incense]; and when Aaron kindles (be-haalos) the lamps at dusk, he shall burn it.” We need to understand why regarding the morning it says “when he tends,” and regarding dusk “when he kindles.”

In the Torah’s command about the incense, the morning lighting is called hetavah, “tending” or “making good”, and the evening lighting haalaah, “raising up” or “kindling”. The question is why the two times are described with different verbs.

הנה כנסת ישראל מקור נשמות ישראל נקרא' בשם מנורה והיא מקשה¹⁸ שכל ישראל הם באחדות והיא מתחלקת לשבעה נרות.

Now, the Congregation of Israel, the source of the souls of Israel, is called by the name “Menorah.” It is [made] of one hammered piece, for all Israel are in unity, and it divides into seven lamps.

The Congregation of Israel, the collective source of all Jewish souls, is the Menorah. The Menorah was hammered from a single piece of gold, which shows that all Jews are one; yet it branches into seven lamps.

כי דרך פרט יש ששים רבוא נצוצי' כלליי' שכל ניצוץ מתחלק לששים רבוא נצוצות פרטיות כמבואר בתניא¹⁹ ודרך כלל נכללו בשבעים נפש שירדו אבותינו למצרים.²⁰

For in particular, there are six hundred thousand general sparks, each spark dividing into six hundred thousand particular sparks, as is explained in Tanya; and in general, they are included in the seventy souls with which our forefathers went down to Egypt.

Souls divide into 600,000 general sparks, each subdividing into 600,000 particular ones. More generally they are contained in the seventy souls of Jacob’s family who went down to Egypt.

SECTION 3 • 113-4

Aaron and the love from above

3 וכלל מן הכלל נקי בשם שבעה נרות דהנה אהרן שושבינא דמטרוניתא^{21,22} הוא אהרן כהן לאל עליון²³ משבעי רועים^{24,25} המפרנסים ומשפיעים אלהותו ית' בכנסת ישראל שיאירו באור האהבה להתלטה אליו ית' בכלות

And the most general [division] of the general is called by the name “seven lamps.” For Aaron, “the groomsman of the Matronita,” is “Aaron the priest of G-d Most High,” one of the seven shepherds who sustain and bestow His G-dliness, may He be blessed, upon the Congregation of Israel, so that they shine with the light of love, to blaze up toward Him, may He be blessed, with the expiring

The seventy souls are gathered, most generally, into seven lamps. These correspond to the seven “shepherds” who channel G-dliness to the Jewish people, and Aaron, called in the Zohar the “groomsman” who brings the bride (the Congregation of Israel) to the King, is one of them. His task is to kindle their love for G-d so that it blazes up until the soul longs to leave itself.

הנפש כשלהבת העולה מאליה²⁶ ולקיים מצות ואהבת²⁷ שמקבלים עליהם בק”ש שיהי” כך באמת לאמתו תקוע בלב כל אחד ואחד מישראל שהאדם מצד עצמו מאחר שהוא מגושם ומלוכש בענינים גשמיים לא היה יכול לולי הקב”ה עוזרו.²⁸

of the soul, like a flame that rises of itself; and to fulfill the mitzvah of “You shall love,” which they take upon themselves in the Shema, so that it be so in utmost truth, fixed in the heart of each and every one of Israel. For a person on his own, since he is corporeal and clothed in physical matters, would not be able [to do so] were it not that the Holy One, blessed be He, helps him.

The flame “rising of itself” is the halachic standard for kindling the lamps, applied here to love that becomes self-sustaining. Every Jew accepts the command to love G-d in the Shema, but a person clothed in a physical body could not truly feel it without G-d’s help.

4 והעזר הוא אהבה הבאה מלמעלה להמשיכו אליו. וזהו בחי' בהעלות ובהטיבו. כי הנה אמרו רז”ל אע”פ שהאש יורד מן²⁹ השמי” מצוה להביא מן ההדיוט.³⁰

And the help is a love that comes from above, to draw him to Him. This is the level of “when he kindles” and “when he tends.” For our Sages, of blessed memory, said: “Although the fire comes down from heaven, it is a mitzvah to bring [fire] from an ordinary [source].”

G-d’s help comes as a love sent from above that draws the person to Him; this is what the two verbs, “kindling” and “tending”, refer to. The Sages taught that although fire came down from heaven onto the altar, there is a mitzvah to bring ordinary fire as well.

פ"י הדיוט³¹ הוא האהבה שאדם לוקח מחמת העולמות מבחי' מלכותו ית' שהוא מלך גדול ונורא

Explanation: the “ordinary” [fire] is the love a person acquires on account of the worlds, from the level of His sovereignty, may He be blessed, that He is a great and awesome King

The “ordinary” fire stands for the love a person generates himself, by contemplating G-d’s sovereignty over the worlds. He is the great and awesome King of them all.

על כל העולמות עליונים ותחתונים וכל צבא השמים³² לך משתחוים ואלף אלפין ורבו רבבן קדמוהי³³ כו' כמבואר בגמרא³⁴ ובזוהר בביאור ענין רבוי העולמות וגדולתו.

over all the worlds, higher and lower, and “all the host of heaven bow down to You,” and “a thousand thousands [serve Him] and ten thousand times ten thousand [stand] before Him...,” as explained in the Gemara and in the Zohar, in explaining the multitude of the worlds and His greatness.

Contemplating the vast number of worlds and hosts that bow before G-d, as described in the Talmud and Zohar, brings a person to love Him. This is a love he can reach by his own effort.

SECTION 4 • ¶5-8

One and Singular: kingship as humility

5 וע"ד זה תקנו חז"ל לומר בשכמל"י^{35,36} לפני ואהבת. כי הנה אנו אומרים יחיד חי העולמים³⁷ מלך משובח ומפואר עדי עד שמו הגדול כו'. פ"י יחיד הוא למעלה מבחי' אחד.

Along these lines our Sages, of blessed memory, instituted saying “Blessed be the name of the glory of His kingdom forever and ever” before “You shall love.” For we say, “Singular One, life of the worlds, King, praised and glorified forever and ever is His great Name....” **Explanation:** “Singular” (Yachid) is higher than the level of “One” (Echad).

The Sages instituted the silent line “Blessed be the name of the glory of His kingdom” before “You shall love” for the same reason: to prompt the love that comes from contemplating G-d’s kingship. The morning prayer calls G-d “Singular” (Yachid), which is higher than “One” (Echad).

כי אחד היינו כמאמר רז"ל שהוא אחד בשמים ובארץ³⁸ ובד' רוחות העולם כי כל העולמות עליוני אינם תופסים מקום להיות יש ודבר נפרד בפני עצמם וכולא קמ"י כלא וכאין נגדו חשיבי ממש ואין עוד מלבדו.³⁹

For "One" means, as the saying of our Sages, of blessed memory, that He is One in the heavens and on earth and in the four directions of the world; for all the higher worlds occupy no place [of their own], to be an entity and a thing separate in its own right, and "all before Him are as nothing," and they are truly accounted as naught before Him, and there is nothing else besides Him.

"One" means that G-d is one throughout heaven, earth and the four directions: the worlds exist, but they are nothing before Him and have no existence of their own. This is the unity of G-d as it relates to creation.

לכן נקרא אחד והיינו כשמעריכין אותו נגד העולמות. אבל יחיד פ"י הוא יחיד ומיוחד בפני עצמו והוא לבדו הוא ואינו בגדר העולמות כלל.

Therefore He is called "One," and this is when He is measured against the worlds. But "Singular" means that He is singular and unique in Himself, He alone, and not within the category of worlds at all.

"One" still describes G-d in relation to the worlds. "Singular" describes Him as He is in Himself, beyond any relation to worlds at all.

6 וחי העולמים מלך פ"י שכל חיות העולמות שמחיה את כולם ומהווה את כולם עליונים ותחתונים אינו אלא בשביל שהוא מלך וכולם מקבלים חיות מבחי' מלכותו ית' בעבור היותו מלך עליהם.

And "life of the worlds, King" means that all the life-force of the worlds, by which He gives life to them all and brings them all into being, higher and lower, is only because He is King, and they all receive life-force from the level of His sovereignty, may He be blessed, because He is King over them.

"Life of the worlds, King" means that G-d gives the worlds life and existence only as their King. Kingship is a relationship to others, so the life-force of all worlds comes from G-d's Malchus, not from His essence.

וכן מה שמשבח ומפואר דהיינו השבח מחמת שמשיגים גדולתו הוא עדי עד כי לגדולתו אין חקר⁴⁰ ולמעלה יש שבח אחר שבח ועילוי אחר עילוי עד אין קץ ואין תכלית והכל הוא בעבור שמו הגדול

So too, that He is "praised and glorified" — that is, the praise [that comes] because they grasp His greatness — is "forever and ever," for "His greatness is unsearchable," and above there is praise after praise and elevation after elevation without end and without limit; and all this is because of "His great Name."

The creatures' praise of G-d, based on how much of His greatness they grasp, never ends, since there is always a higher level to grasp. Yet all of it is praise of "His great Name", not of Him.

כי להיות נקרא שמו ומלכותו עליהם בלבד הוא ואינו יכול לנגוע לבחי' עצמותו ומהותו כלל

For [all this is] only so that His Name and His sovereignty be called upon them; and it cannot touch the level of His essence and being at all,

The purpose of all this is that G-d's Name and kingship should rest upon the worlds. None of it reaches His essence.

כי לית מחשב' תפיס' ב' כלל⁴¹ שהוא יחיד ומיוחד ונשגב שמו לבדו⁴² כדכתיב מלכותך מלכות כל עולמים.⁴³

for “no thought can grasp Him” at all, since He is singular and unique, and “His Name alone is exalted,” as it is written, “Your kingdom is a kingdom of all worlds.”

No thought can grasp G-d, since He is singular and His Name alone is exalted. So the verse says “Your kingdom is a kingdom of all worlds”: His kingdom relates to the worlds, while He Himself is beyond them.

7 וזהו במקום שאתה מוצא גדולתו⁴⁴ שם אתה מוצא ענותנותו.⁴⁵ כדכתיב המשפילי לראות⁴⁶ בשמים ובארץ שאצלו ית' נחשב זאת להשפלה ולענוה להחיות רוח שפלים.⁴⁷

This is [the meaning of] “In the place where you find His greatness, there you find His humility,” as it is written, “Who lowers Himself to look upon the heavens and the earth”: for to Him, may He be blessed, this is accounted a lowering and humility, “to revive the spirit of the lowly.”

The Sages taught that wherever G-d's greatness is mentioned, His humility is mentioned too. Even looking upon heaven and earth is, for G-d, a lowering of Himself, done in order to give life to the lowly.

וכן מה שכתוב סומך נופלים ורופא חולים וזוקף כפופים⁴⁸ וכל הממלכה נקרא בשם ארץ להיות כארץ הלזו השפלה⁴⁹ שירדה ממקום כבודה להיות מלך שמו נקרא.⁵⁰

So too what is written, “He supports the fallen, heals the sick and raises the bowed.” And the whole kingdom is called by the name “earth,” being like this lowly earth, which has descended from its place of glory, so that He be called by the name “King.”

G-d's kingdom is called “earth”, the lowest level, because ruling the worlds is a descent from His glory. He lowers Himself so that He may be called King.

8 ולכן זאת יבין כל יציר בשומו אל לבו וירחיב דעתו בגדולתו ית' ונפלאות מעשיו ברבוי העולמות עד אין חקר הנה ישכיל שזהו ענותנותו ית' ואין ערוך אליו שאינו בגדר עלמין כלל.

Therefore every creature will understand this: when he takes it to heart and broadens his mind in His greatness, may He be blessed, and the wonders of His works in the multitude of the worlds without limit, he will grasp that this is His humility, may He be blessed, and there is no comparison to Him, for He is not within the category of worlds at all.

Anyone who reflects deeply on G-d's greatness in the countless worlds will realize that all of it is only His humility. G-d Himself cannot be compared to it at all, since He is beyond the worlds entirely.

SECTION 5 • 19

Kindling, tending, and the mitzvos

9 והוא השוה ומשוה קטן וגדול ממילא תתלהט ותתלהב נפש ולב לאור באור האהבה בכל נפשך⁵¹ ממש לצאת מגדר העולמות

And He is “the One Who is equal and makes equal small and great.” As a result, the soul and heart will blaze and flame up to shine with the light of love, “with all your soul” in truth, to go out of the confines of the worlds,

G-d treats small and great alike, so the person who realizes that all the worlds are only G-d's humility will want to leave their confines altogether. His love will blaze “with all your soul”, a longing to cleave to G-d beyond all created existence.

כמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ⁵² כלה שארי ולבבי.⁵³ וזהו ואהבת את ה' אלהיך כי אהבה משרש אבה שהוא מלשון חפץ ורצון.⁵⁴

as it is written, “Whom do I have in heaven [but You]? And besides You I desire nothing on earth; my flesh and my heart yearn.” This is [the meaning of] “You shall love Havayah your G-d”: for ahavah (love) is from the root avah, which means desire and will.

The Psalmist's cry, wanting nothing in heaven or earth but G-d, expresses this love. The Alter Rebbe then reads “You shall love” through the root of ahavah, avah, which means “to want”.

דהיינו רעותא דלבא שיהי' ה' אלהיך ולדבקה בו ממש וע"י אתערותא דלתתא זו יחול עליו אור האהבה מלמעלה להגדיל מדורת אש האהבה בלבו יותר מכדי כח אנושי ושרש נשמתו

That is, the will of the heart that Havayah be “your G-d,” and to cleave to Him in truth. And through this arousal from below, the light of love from above will rest upon him, to enlarge the blaze of the fire of love in his heart beyond the measure of human strength and [of] the root of his soul,

Love, then, is the heart's desire that Havayah truly be “your G-d”, and to cleave to Him. When a person awakens this desire from below, a love from above comes to rest on him and makes the fire in his heart greater than any human being, or even his soul's root, could produce.

שהיא בגדר וגבול ונברא לקרבה אל ה' ממש וביטול אליו במציאות ממש ע"י בחינת אהרן כהנא רבא which is within limit and boundary and created, so as to draw near to G-d in truth, and [to] self-nullification (bittul) before Him in actual existence, through the level of Aaron the High Priest.

Even the soul's root is created and limited. The love from above, given through the supernal Aaron, the High Priest, lets a person truly draw near to G-d and set aside his very existence before Him.

כי ואהבת בגמטריא ב' פעמים אור ונקרא' בחינה זו בהטיבו שמטוב וחסד עליון משפיע על רוח שפלים⁵⁵ להטיב ולהגדיל את האהבה שלמטה.⁵⁶

For ve-ahavta (“you shall love”) equals in numerical value twice or (“light”). And this level is called “when he tends (be-heitivo),” for from the supernal goodness and kindness He bestows upon the spirit of the lowly, to make good and to enlarge the love below.

The numerical value of ve-ahavta (414) is twice that of or, “light” (207), hinting at two lights of love: one from below and one from above. The love from above is “tending” (hetavah), from the word for “good”, since it comes from G-d's goodness to the lowly and makes the love below better and greater.

אך הנה באמת גם אתערותא דלתתא כנ"ל אשר יחפוץ האדם לדבקה בו ממש גם זאת

But in truth, the arousal from below too, as [explained] above, that a person should desire to cleave to Him in truth, this too

The Alter Rebbe now adds a further point. Even the arousal from below, the person's own wish to cleave to G-d, which was presented above as his own effort, is not really his own.

מתת אלהים היא⁵⁷ לא לפי כח נפש האדם ומזגו ותכונתו ונקרא' בחינת ובהעלות אהרן שאהרן העליון הוא הנותן כח בכנסת ישראל לעורר את האהבה זו.

is a gift of G-d, not according to the strength of the person's soul, his temperament and his nature. And this is called the level of "and when Aaron kindles (be-haalos)," for the supernal Aaron is the one who gives strength to the Congregation of Israel to awaken this love.

That wish too is G-d's gift, not the product of a person's temperament or strength. It is called "kindling" (haalaah), because the supernal Aaron gives Israel the power to kindle their own love.

וזהו בין הערבים שהוא מדת ערב ולילה וחשך מצד עצמו שאין בו אור. אבל מדת בוקר שהוא מדת אברהם איש החסד כמ"ש וישכם אברהם בבקר^{58,59} הוא בחינת בהטיבו.

This is "at dusk," which is the attribute of evening, night and darkness, which of itself has no light. But the attribute of morning, which is the attribute of Abraham, the man of kindness, as it is written, "And Abraham rose early in the morning," is the level of "when he tends."

Evening stands for the person on his own, dark with no light of himself, so the lighting then is "kindling": Aaron lights what has no light. Morning is Abraham's attribute of kindness, and the lighting then is "tending", the added love that comes from above.

(ועמ"ש לקמן בד"ה רני ושמחי⁶⁰ בענין רננא ברמשא ושמחה בצפרא) והנה מי זה האדם שיגיע עד הלום שיגיע אליו בחי אהרן העליון. אך הוא ע"י תורה ומצות.

(And see what is written below in the maamar beginning "Sing and rejoice," on the subject of "song in the evening and joy in the morning.") Now, who is the person who can reach this far, that the level of the supernal Aaron should reach him? But it is through Torah and mitzvos.

The text refers to a later maamar on "song in the evening and joy in the morning" for a related pairing. It then asks how an ordinary person could reach the point where the supernal Aaron's help comes to him, and answers: through Torah and mitzvos.

כי נר מצוה שהמצות נמשכין ממקום גבוה מאד נעלה. ולפיכך אין בהם השגה כלל כמשל השמן הנ"ל שאין נכנסים בפנימיות נפשם רק בבחי מקיף עליהם מלמעלה

For "a mitzvah is a lamp," since the mitzvos are drawn from a very high and exalted place. Therefore there is no comprehension in them at all, like the analogy of the oil above; for they do not enter the inwardness of their soul, but only as something encompassing them from above,

The mitzvos are called a "lamp" because they come from a place so high that the mind cannot grasp it. Like the oil, they do not enter the soul's understanding but surround it from above.

כמ"ש שום תשים עליך מלך⁶¹ כמו מלך המושל על עמו והוא גבוה עליהם והם עושין רצונו בלי טעם ודעת כי מצות המלך היא ולב מלכים אין חקר⁶² ההשגה שבעבורם נצטוו רק מ"מ הוא

as it is written, "You shall surely set a king over you": like a king who rules over his people and is high above them, and they do his will without reason or understanding, for it is the command of the king, and "the heart of kings is unsearchable" — the comprehension for whose sake they were commanded. Yet nevertheless it is

The Torah's command to set a king over oneself shows the relationship: subjects obey the king's orders without understanding them, since the king's reasons are beyond them. So too a Jew does the mitzvos as the King's will, even though he cannot grasp the reasons.

ע"ד משל כאדם שתופס את המלך באחד מאבריו וממשיכו אליו הנה גם חיותו שבקרבנו נמשך אחריו כך כתיב וימינו תחבקני.^{63, 64}

by way of analogy like a person who grasps the king by one of his limbs and draws him to himself: the king's life-force within him is drawn along after him too. So it is written, "and His right hand embraces me."

Yet whoever grasps a king by one of his limbs draws the whole king to himself, since the king's life is in each limb. So a person who does a mitzvah draws G-d Himself close, as the verse says, "His right hand embraces me".

כי הנה רמ"ח מ"ע הם רמ"ח אברין דמלכא וע"י המשכת המצות ממילא נמשך אחריו בחי' יחודו ית' בעצמו ובכבודו בבחינת יחודו כנ"ל:

For the 248 positive commandments are the 248 limbs of the King; and through drawing down the mitzvos, there is drawn after it, as a matter of course, the level of His unity, may He be blessed, Himself and in His glory, in the level of His unity, as [explained] above.

The 248 positive commandments are called the 248 "limbs" of the King. By doing the mitzvos a person draws down G-d's own unity, which, as explained, is beyond all the worlds.

IN ONE'S AVODAH

Contemplate how G-d's greatness over all the worlds is only His humility, until the heart longs for G-d Himself; know that even this longing is His gift, and reach Him through doing the mitzvos, whose reasons are beyond understanding.

QUESTIONS FOR DISCUSSION

1. Why does a spiritual decree call for a commemoration with lights rather than with feasting?
2. How can oil, which puts out a flame poured on it, be the source of the lamp's light, and what does this say about mitzvos whose reasons we do not understand?
3. What is the difference between "One" and "Singular", and why does it lead to love that wants to leave the worlds?
4. If even the arousal from below is a gift from above, what is left for the person to do?
5. How does grasping a king by one limb explain the power of a single mitzvah?

SOURCES AND REFERENCES

Notes

PARAGRAPH 1

1 ענין חנוכה

The note refers the reader to the Rebbe's own source notes on this maamar, printed earlier in the Kehot edition.

KEHOT'S NOTE

ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. בכמה כתי"י מצוין "שבת חנוכה תק"ס". ראה ברשימת המאמרים שבסו"ס מאמרי אדה"י הקצרים ע' תרכד הערה 159. לכללות המאמר ראה אוה"ת בראשית כרך ז ע' תתתא, ב ואילך. נ"ך כרך א ע' תקעו.

2 קבעו הנס בנרות

The Rebbe asks why the lights, and not the military victory, became the festival's mitzvah, since without the victory there would have been no miracle of the oil.

KEHOT'S NOTE

והרי בחנוכה הי' גם הנס דמסרת גבורים ביד חלשים כו' ובלעדו א"א נס הנרות (אבל גם לולא נס הנרות — הי' נגאלים מגלות יון ע"י הנס דמסרת) — ועכ"ל שגם המלחמה היתה בענין הנרות (גר הנשמה ונר המצוה). — (ממכתב כ"ק אדמו"ר זי"ע ימי החנוכה תשלי"א) לקו"ש ח"ה ע' 445. ראה אוה"ת בראשית כרך ה תתקסו, ב. ובכרך ז תתקס, א בהקושיא למה קבעו בנרות הלל והודאה ולא במשתה ושמחה כמו ביו"ט. וראה שם תתתמ, ב. ובד"ה מאי חנוכה תשמ"ז. דהרי עיקר הנס הוא נצחון המלחמה וכנוסח תפלת על הנסים ובפרט לפי הנוסח "ועל המלחמות". ראה פלח הרמון בראשית ק, א. בלקו"ת קרח נד, ד מציין לד"ה זה בענין שמעשה המצות נקי נר מצוה.

3 תאכלו מצות

The Torah commands eating matzos on Pesach; the Alter Rebbe cites it as the way Pesach commemorates a physical redemption.

שמות י"ב:18 Exodus 12:18

בְּרִאשׁוֹן בָּאֶרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מִצֹּת עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב:

In the first month, on the fourteenth day of the month at even, ye shall eat unleavened bread, until the one and twentieth day of the month at even.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 Mordechai establishes Purim as days of feasting and joy; its celebration through the body matches a decree against the body.

אסתר ט':22 Esther 9:22

כִּימֵים אֲשֶׁר־נָחַו בָּהֶם הַיְּהוּדִים מֵאִיְבֵיהֶם וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּה לָהֶם מִגֹּזֶן לְשִׂמְחָה וּמֵאֵכָל לַיּוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה וּמְשָׁלַח מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְּנוּת לְאֶבְיָנִים:

the days wherein the Jews had rest from their enemies, and the month which was turned unto them from sorrow to gladness, and from mourning into a good day; that they should make them days of feasting and gladness, and of sending portions one to another, and gifts to the poor.

5 בחומר ובלבנים

The Egyptians embittered Israel's lives with hard labor in mortar and bricks, a bodily exile.

שמות א':14 Exodus 1:14

וַיִּמְרְרוּ אֶת־חַיֵּיהֶם בְּעֵבֶדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבָּנִים וּבְכָל־עֵבֶדָה בַּשָּׂדֶה אֶת־כָּל־עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר־עָבְדוּ בָהֶם בְּפֶרֶךְ:

And they made their lives bitter with hard service, in mortar and in brick, and in all manner of service in the field; in all their service, wherein they made them serve with rigour.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

6 ושללם לבז

The phrase "to take their spoil for plunder" belongs to the language of the decrees in the Book of Esther; it shows that Haman's threat was to life and property.

אסתר ח':11 Esther 8:11

אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ לַיהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל־עִיר־וְעִיר לְהַקָּהֵל וְלַעֲמֹד עַל־נַפְשָׁם לְהַשְׁמִיד וְלַהֲרֹג וּלְהַבְדֹּד אֶת־כָּל־חַיִּל עִם וּמְדִינָה הָעָרִים אֲתָם טָף וְנָשִׁים וְשָׁלָלָם לְבוֹז:

that the king had granted the Jews that were in every city to gather themselves together, and to stand for their life, to destroy, and to slay, and to cause to perish, all the forces of the people and province that would assault them, their little ones and women, and to take the spoil of them for a prey,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

אסתר ח', יא.

7 שו"ה להשמיד — משא"כ בחנוכה

In this manuscript the words "in the Greek exile" are added here.

KEHOT'S NOTE

בבזך 167 נוסף: בגלות יוון.

8 שו"ה אדמתם — התורה

In this manuscript the word "which they sought" is added, so that it reads "only an exile of the Torah, which they sought to make them forget."

KEHOT'S NOTE

בבזך 167 הנ"ל נוסף: שרצו.

9 לפיכך קבעו בנרות על שם הפסוק . . כי נר מצוה ותורה אור

The Rebbe shows that the verse "a mitzvah is a lamp and the Torah light" belongs especially to the Chanukah lamp, drawing on Rashi to Shabbos 23b.

שבת כ"ג Shabbat 23b

KEHOT'S NOTE

ושייך במיוחד לנר חנוכה — ראה פרש"י ד"ה בנים שבת כג, ב. (וראה לקו"ש ח"י ע' 143) מכתב כ"ף כסלו תשמ"ו.

- 10 | Solomon calls the mitzvah a lamp and the Torah light; the Alter Rebbe makes this verse the reason Chanukah is kept with lights, and the key to the whole maamar.

משלי ו':כ"ג Proverbs 6:23

כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר:

For the commandment is a lamp, and the teaching is light,
And reproofs of instruction are the way of life;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

PARAGRAPH 2

- 11 | מה שהמשיל המצוה לנר

The Tzemach Tzedek's discussion of the verse "a mitzvah is a lamp" in Proverbs, parallel to this passage.

KEHOT'S NOTE

ראה באוה"ת נ"ך משלי ע' תקעו.

- 12 | שהנר נקרא על שם השמן

The Tzemach Tzedek quotes this point, that the lamp is named after its oil.

KEHOT'S NOTE

מובא באוה"ת נ"ך כרך א ע' תקעו. ראה לקמן לה, ב: ענין הנר הוא שקריו ע"ש הפתילה כי הוא עיקר הנר. — וראה ד"ה ענין חנוכה שה"מ תרמ"ג ע' לו שיש בנר ב' פ"י ושניהם הם כוונה אחת. ע"ש.

- 13 | דאורייתא מחכמה נפקת

The Zohar teaches that the Torah issues from Chochmah, supernal wisdom; the Alter Rebbe uses it to identify the "light" of the verse with the Chochmah revealed in the Oral Torah.

Zohar II, 121a א"ב קכא,

KEHOT'S NOTE

זח"ב קכא, א.

- 14 | בבקר בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה

Aaron burns the incense each morning when he tends the Menorah's lamps; the verb "tends" becomes one pole of the maamar's analysis.

שמות ל':ח"ג Exodus 30:7

והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה:

And Aaron shall burn thereon incense of sweet spices; every morning, when he dresseth the lamps, he shall burn it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 15 | שו"ה בהטיבו — ובהעלות

This manuscript reads "and it is written, 'and when [Aaron] kindles'" here.

KEHOT'S NOTE

בבקר 167 הנ"ל: וכתוב ובהעלות.

- 16 | In the evening he burns incense when he kindles the lamps; the Alter Rebbe asks why a different verb is used

here.

שמות ל':ח"ג Exodus 30:8

ובהעלת אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה קטרת תמיד לפני ה' לדורתכם:

And when Aaron lighteth the lamps at dusk, he shall burn it, a perpetual incense before the L-RD throughout your generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 17 | גבי בבוקר כתיב בהטיבו . . בהעלותך

These passages in Likkutei Torah refer back to this discussion.

Song of Songs 5:4 ה' שירים

דודי שלח ידו מן החר ומעי המו עליו:

My beloved put in his hand by the hole of the door, And my heart was moved for him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בלקו"ת בהעלותך לו, ב. תבא מב, ג. שה"ש ה, ד. שה"מ תרל"ב כרך ב ע' תקכד — מציין לכאן.

- 18 | והיא מקשה

The Menorah was to be made of hammered work from a single piece of gold; this becomes an image of the unity of all Jewish souls.

שמות כ"ה:ל"א Exodus 25:31

ועשית מנרת זהב טהור מקשה תעשה המנורה ירכה וקנה גביעיה כפתריה ופרחיה ממנה יהיו:

And thou shalt make a candlestick of pure gold: of beaten work shall the candlestick be made, even its base, and its shaft; its cups, its knops, and its flowers, shall be of one piece with it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 19 | כמבואר בתניא

Tanya chapter 37 explains how the souls of Israel divide into 600,000 general souls, each subdividing further into sparks.

KEHOT'S NOTE

פרק לו. [בבקר 167 הנ"ל: בלק"א].

- 20 | בשבעים נפש שירדו אבותינו למצרים

Moses recalls that the forefathers went down to Egypt seventy souls; these seventy are the general roots of all Jewish souls.

דברים י"ב:כ"ג Deuteronomy 10:22

בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה ועתה שמך ה' אלקיך ככוכבי השמים לרב:

Thy fathers went down into Egypt with threescore and ten persons; and now the L-RD thy G-d hath made thee as the stars of heaven for multitude.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

PARAGRAPH 3

21 אהרן שושבינא דמטרוניא

Another Zohar passage naming Aaron the groomsman of the Matronita.

Zohar I, 266b רסו, כז"ב

Zohar II, 49b מט, כז"ב

KEHOT'S NOTE

ראה זח"א רסו, ב. זח"ב מט, ב. זח"ג (רע"מ) כ, א. קעז, ב. קפ, ב. ערה, ב. ראה לקמן פא, א. לקו"ת בהעלותך כט, ג. בלקו"ת מסעי פט, ב. מציין לכאן בענין שודמ"ט. ראה אוה"ת תצוה ע' איתקסג ענין שושבינא דמטרוניא. לקו"ש חכ"ב ע' 61 ואילך. ובספר הערכים — חב"ד כרך ב ע' כז ואילך.

22 אהרן שושבינא דמטרוניא

The Raya Mehemna names Aaron the groomsman of the Matronita.

ספר הזוהר, ויקרא מ"ז:שלי"ד-49:342-47:334 Zohar, Vayikra

All this happened when the men were sinful and not worthy that the spirit of prophecy should rest upon them.' AND IF THE WHOLE CONGREGATION OF ISRAEL SHALL ERR, ETC. This has been explained to mean, "err in interpreting the law". The "congregation" ('adath) refers to those who were in Jerusalem, from whence instruction went forth to all the people, so that if those who were there erred the whole people erred. AND THE THING BE HID FROM THE EYES OF THE ASSEMBLY: the eyes of the assembly are the ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

23 כהן לאל עליון

The phrase "priest of G-d Most High" is said of Malkitzedek; the Alter Rebbe applies it to Aaron as the supernal priest.

בראשית י"ד:18 Genesis 14:18

ומלכיצדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון:

And Melchizedek king of Salem brought forth bread and wine; and he was priest of G-d the Most High.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

24 אהרן . . משבעה רועים

Asked for the source of Aaron being one of the seven shepherds, since the Talmud (Sukkah 52b) does not name him, the Rebbe points to the Zohar Chadash (end, Tikkunim 104a), which lists Abraham, Isaac, Jacob, Adam, Aaron, David and Solomon, and to the Zohar (2:26b), which joins Aaron with Moses.

KEHOT'S NOTE

ראה בלקו"ש ח"כ ע' 643 המקור לזה (ממכתב ימי הסליחות ה'תשי"ט), וז"ל: לשאלתו המקור למשי"כ בתו"א (לב, ב). ובלקו"ת בהעלותך (כט, ג) דאהרן הוא מז' רועים, דבסוכה (נב, ב) לא נזכר. וכנה"ל הוא בעוד מקומות בתו"א — כמצוין במפתח. והמקור ע"י י"ל בשנים: (א) בוי"ח (בסופו). תיקונים קד, א: קם רע"מ על רגליו ואמר רע"י קדישין אברהם יצחק יעקב ואדם קדמא ואהרן ודוד ושלמה. ועפ"י מתורץ ג"כ: (1) בתו"א (פב, א) — דאברהם הוא הרועה הראשון ובסוכה — אדה"ר. (2) בתו"א (לג, ג) משמע דגם יצחק בכלל הרועים. (ב) בוח"ב (כו, ב): הוא (לי יחיד) אהרן ומשה —

לאכללא דא בדא. להעיר מתענית ט, א. וי"ל דלכן בהנ"ל לא נמנה רק א' מהם — העיקרי באותו ענין. וק"ל. והנה עוד יש להקשות בזה, והוא העיקר. בתו"א ולקו"ת מפרש ענין הז"ר שמשיעיים אלקות לכנס"י כו' ואינו מוכן כלל מה ענין שת ומתושלח בזה? והנה הצ"צ ע"ה"פ במיכה (ה, ד) מדויק דשני פ"י בתיבת והקימונו: (א) על אשור. (ב) על בני"י (כפ"י התרגום) — ובדרך ממילא ינוצח אשור. ועפ"י נ"ל ליישב כנה"ל — דבסוכה הוא לפי פ"י הא'. ובוי"ח ע"פ פ"י הב'. ולולא דמסתפינא הייתי אומר לבדוק בדפוסים הראשונים של הז"ח אולי צ"ל במקום אדה"ר — יוסף. וע"ד האושפזין דחה"ס. אבל עומד לנגד ביאור זה מה שבתו"א (לג, ד) ובססה"צ להצ"צ מצות חנוכה מעתיק מסוכה הנ"ל ומפרש ענין הרועים כנ"ל. אבל יעוין שם שמביא מהז"ר רק אברהם יעקב ומשה. ועצ"ע. ואכ"מ.

25 משבע רועים

The Talmud speaks of seven shepherds; its list does not name Aaron, a point the Rebbe's letter in the notes addresses.

Sukkah 52b:13ג"כ ב: סוכה נ"ב

"והיה זה שלום אשור כי יבא בארצנו וכי ידרוך בארמנותינו ונקמנו עליו שבעה רועים ושמנה נסיכי אדם". מאן גינהו "שבעה רועים"? דוד באמצע, אדם שת ומתושלח מימיו, אברהם יעקב ומשה בשמאלו. ומאן גינהו "שמנה נסיכי אדם"? ישי, ישאול, ושמאל, עמוס, וצפניה, צדקיה, ומשיח, ואלהו.

And this shall be peace: when the Assyrian shall come into our land, and when he shall tread in our palaces, then shall we raise up against him seven shepherds and eight princes among men" (Micah 5:4). Who are the "seven shepherds"? — David in the middle, Adam, Seth and Methuselah on his right, and Abraham, Jacob and Moses on his left. And who are the "eight princes among men"? — Yishai, Shaul, Shmuel, Amos, Zephaniah, Zedekiah, the Messiah, and Elijah.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)

26 כשלהבת העולה מאליה

The Sages say one must kindle until the flame rises of itself; here it describes love of G-d that becomes self-sustaining.

שבת כ"א א:ט"ז Shabbat 21a:9

תני רמי בר חמא: פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת — אין מדליקין בהן במקדש, משום שנאמר: "להעלות נר תמיד". הוא תני לה, והוא אמר לה — כדי שתהא שלהבת עולה מאליה, ולא שתהא עולה על ידי דבר אחר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

27 ואהבת

The command "You shall love Havayah your G-d", accepted with the Shema, which the Alter Rebbe says must become truly fixed in every heart.

דברים ו:ה' Deuteronomy 6:5

ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

28

לולי הקב"ה עוזרו

The Sages say a person's inclination overpowers him daily, and without the Holy One's help he could not withstand it; the Alter Rebbe applies this to the ability to love G-d.

Kiddushin 30bב לי קידושין

PARAGRAPH 4

29

אע"פ שהאש יורד מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט

The Talmud teaches that although fire descended from heaven onto the altar, it is still a mitzvah to bring ordinary fire; the Alter Rebbe reads it as the love a person produces himself.

Eruvin 63a:15ו"ט א: עירובין

ושלא בפניו לא? והא תנא: רבי אליעזר אומר: לא מתו בני אהרן עד שהורו הלכה בפני משה רבן. מאי דרוש: "ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח", אפר: אפר על פי שהאש יורדת מן השמים, מצוה להביא מן ההדיוט.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Yoma 21b:5-6ו"ב ב: יומא

כי קא אמרינן — בדהדיוט. דתנא: "ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח", אפר על פי שאש יורדת מן השמים, מצוה להביא מן ההדיוט. רבוצה כארי. והתנא, אפר רבי חנינא סגן הכהנים: אני ראיתי, ורבוצה ככלב! לא קשא: כאן — במקדש ראשון, כאן — במקדש שני.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

עירובין סג, א. יומא כא, ב. גג, א. ראה רמב"ם הלי תמידין ומוספין פ"ב ה"א. בלקו"ת שמע"צ עט, ב. מציין לכאן: "דלשם [=כאן] נתבאר בע"א קצת דהיינו שזהו האהבה שהאדם לוקח מחמת העולמות מבחי' מלכותו ית' כו". ע"כ. וראה ג"כ באוה"ת פי ויקרא ע"ז.

30

אע"פ שהאש יורד מן השמי' מצוה להביא מן ההדיוט

Maimonides rules that although fire came down from heaven, it is a mitzvah to bring ordinary fire to the altar.

Mishneh Torah, Daily Offerings and Additional Offerings
משנה תורה, הלכות תמידים ומוספין ב:א:2

מצות עשה להיות אש יקודה על המזבח תמיד שנאמר (ויקרא ו 1) "אש תמיד תוקד על המזבח". אפר על פי שהאש ירדה מן השמים מצוה להביא אש מן ההדיוט שנאמר (ויקרא א 2) "ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח":

Torat Emet 363 (Public Domain)

31

פי הדיוט

This manuscript lacks the word "ordinary" here.

KEHOT'S NOTE

בבזך 167 ליתא תי' "הדיוט".

32

צבא השמים

The Levites declare that all the host of heaven bow down to G-d, the maker of heaven and earth; it expresses His kingship over the worlds.

Nehemiah 9:6ו"ט: נחמיה

אתה-הוא הי' לבדך אתה עשית את-השמים שמי השמים וכל-צבאם הארץ וכל-אשר עליה הימים וכל-אשר בהם ואתה מחיה את-כלם וצבא השמים לך משתחווים:

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heaven, the heaven of heavens, with all their host, the earth and all things that are thereon, the seas and all that is in them, and Thou preservest them all; and the host of heaven worshippeth Thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

נחמ"י ט, ו.

33

ואלף אלפין ורבו רבבן קדמוהי

Daniel sees a thousand thousands serving G-d and myriads upon myriads standing before Him, a picture of the vastness of His kingdom.

Daniel 7:10ו"י: דניאל

נהר דייגור נגד ונפק מוקדמוהי אלף אלפין ושמשונוה ורבו רבבן קדמוהי יקומו דיןא יתב וספרין פתיחו:

A fiery stream issued And came forth from before him; thousand thousands ministered unto him, And ten thousand times ten thousand stood before him; The judgment was set, And the books were opened.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דניאל ז, י.

34

כמבואר בגמרא

The Talmud's discussion of the heavens and their hosts, cited by Kehot as the passage on the multitude of the worlds.

Chagigah 12aא י"ב חגיגה

KEHOT'S NOTE

חגיגה יב, א.

PARAGRAPH 5

35

תקנו חז"ל לומר בשכמל"ו

The Talmud explains why "Blessed be the name of the glory of His kingdom forever and ever" is said after the first verse of the Shema, though it is not in the Torah.

Pesachim 56a:8-9ט"ח:א-ח: פסחים

אמרי רבנן: היכי נעביד? נאמר, לא אמרו משה רבינו. לא נאמר, אמרו יעקב. התקינו שיהו אומרים אותו בחדש. אמר רבי יצחק, אמרי רבי אמי: משל לבת מלך שהריחה ציצי קדירה. אם תאמר — יש לה גנאי. לא תאמר — יש לה צער. התחילו עבדיה להביא בחדש. אמר רבי אבהו: התקינו שיהו אומרים אותו בקול רם, מפני תרעומת המיניו. ובגנהרצא, דליכא מיניו, עד השתא אמרי לה בחדש.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

פסחים נו, א. שו"ע או"ח סי' סא.

36

תקנו חז"ל לומר בשכמל"ו

The Code of Jewish Law rules that "Blessed be the name of the glory of His kingdom" is said quietly after the first verse of the Shema.

Shulchan Arukh, Orach Chayim 61:13-14 אורח חיים
ס"א:י"ג-י"ד

אחר פסוק ראשון צריך לומר בשכמל"ו בחשאי: צריך להפסיק מעט בין לעולם ועד לואהבת כדי להפסיק בין קבלת מלכות שמים לשאר מצות: הגה ויש להפסיק בפסוק ראשון בין ישראל לה' ובין אלקינו לה' השני כדי שיהא נשמע שמע ישראל כי ה' שהוא אלקינו הוא ה' אחד (רוקח) ויש להפסיק מעט בין אחד לברוך כי עיקר קיבול מלכות שמים הוא פסוק ראשון (אבודרהם):

Maginei Eretz: Shulchan Aruch Orach Chaim, Lemberg, 1893 (Public Domain)

37

יחיד חי העולמים

A later maamar explains "Your kingdom is a kingdom of all worlds": the worlds come from G-d's kingship, which is only an outward radiance and does not touch the King Himself, and "Blessed be the name..." refers to the level of a name alone.

KEHOT'S NOTE

ראה לקמן מ, ג.

38

שהוא אחד בשמים ובארץ

The Talmud teaches that in saying "One" in the Shema one should intend that G-d rules in heaven, on earth and in the four directions.

Berakhot 13b:18 ברכות י"ג ב:י"ח

תנו רבנן: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" זו קריאת שמע של רבי יהודה הנשיא. אמר לקה רב לרבי חייא: לא חזינא לקה לרבי דמקבל עליה מלכות שמים. אמר לקה: בר פחתי, בשעה שמעביר ידיו על פניו, מקבל עליו עול מלכות שמים.

Our Rabbis have taught: "Hear, O Israel, the L-rd our G-d, the L-rd is one" — that was the reading of the Shema' of R. Judah ha-Nasi'. Rab said to R. Hiyya, "I have never seen Rabbi receive the yoke of the kingdom of heaven upon himself." He replied to him, "Son of princes, at the time when he passed his hands across his face, he received upon himself the yoke of the kingdom of heaven."

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ברכות יג, ב.

39

ואין עוד מלבדו

"There is nothing else besides Him": the Alter Rebbe reads it as saying the worlds have no existence apart from G-d.

Deuteronomy 4:35 דברים ד:ל"ה

אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו:

Unto thee it was shown, that thou mightiest know that the L-RD, He is G-d; there is none else beside Him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

PARAGRAPH 6

40

גדולתו אין חקר

"His greatness is unsearchable": the Alter Rebbe uses it to show that praise of G-d can rise without end.

Psalms 145:3 תהילים קמ"ה:ג

גדול ה' ומהלל מאד ולגדלתו אין חקר:

Great is the L-RD, and highly to be praised; And His greatness is unsearchable.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

41

לית מחשבי תפיסי' ביי כלל

Elijah's discourse says no thought can grasp G-d at all; here it shows that no praise touches His essence.

Tikkunei Zohar 17a:10-12 תקוני זוהר י"ז א:י-י"ב

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירין. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסאית (ניא אתכסיא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

42

ונשגב שמו לבדו

"His Name alone is exalted": G-d is beyond all the worlds that praise Him.

Psalms 148:13 תהילים קמ"ח:י"ג

יהללו את שם ה' כי נשגב שמו לבדו הודו על ארץ ושמים:

Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is exalted; His glory is above the earth and heaven.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43

מלכותך מלכות כל עולמים

"Your kingdom is a kingdom of all worlds": G-d's kingship is what relates to the worlds, while He Himself remains beyond them.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג

מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קמה, יג.

PARAGRAPH 7

44

במקום שאתה מוצא גדולתו

An earlier maamar in Miketz, where the sources for this saying are given.

KEHOT'S NOTE

נסמן לעיל לא, ד.

45 במקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו

Rabbi Yochanan teaches that wherever Scripture mentions G-d's greatness it also mentions His humility; the Alter Rebbe reads G-d's kingship over the worlds as that humility.

מגילה ל"א א"יב-י"ג: Megillah 31a:12-13

אמר רבי יוחנן: כל מקום שאתה מוצא גבורתו של הקדוש ברוך הוא, אתה מוצא ענוותנותו. דבר זה כתוב בתורה, ושנוי בנביאים, ומשולש בכתובים. כתוב בתורה: "כי ה' אלקיכם הוא אלקי האלקים ואדוני האדונים", וכתוב בתורה: "עושה משפט יתום ואלמנה". שנוי בנביאים: "כה אמר ה' ונשא שוכן עד וקדוש וגו'", וכתוב בתורה: "ואת דבא ושלפ רוח", משולש בכתובים, דכתיב: "סולו לרוכב בערכות בקה שמו", וכתוב בתורה: "אבי יתומים ..."

Yohanan said: Wherever you find [mentioned in the Bible] the power of the Holy One, blessed be He, you also find his humility. This fact is stated in the Torah, repeated in the Prophets, and stated a third time in the [Sacred] Writings. It is written in the Torah, "For the L-rd your G-d, He is the G-d of gods and L-rd of lords," and it says immediately afterwards, "He executes justice for the orphan and widow" (Deuteronomy 10:17). It is repeated in the Prophets: "For thus said He who ..."

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

46 המשפילי לראות

G-d "lowers Himself to look upon the heavens and the earth": even His attention to the highest worlds is a descent.

תהילים קי"ג: Psalms 113:6

המשפילי לראות בשמים ובארץ:

That looketh down low Upon heaven and upon the earth?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קיג, ו. סומך נופלים ורופא חולים וזוקף כפופים:

47 להחיות רוח שפלים

G-d, who dwells on high, is with the lowly "to revive the spirit of the lowly".

ישעיהו נ"ז:ט"ו Isaiah 57:15

כי כה אמר ה' ונשא שוכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכון ואת דבא ושפלי-רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים:

For thus saith the High and Lofty One That inhabiteth eternity, whose name is Holy: I dwell in the high and holy place, With him also that is of a contrite and humble spirit, To revive the spirit of the humble, And to revive the heart of the contrite ones.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48 וזוקף כפופים

G-d supports the fallen and raises the bowed down; further examples of His humility.

תהילים קמ"ה: Psalms 145:14

סומך ה' לכל-הנפלים וזוקף לכל-הכפופים:

The L-RD upholdeth all that fall, And raiseth up all those that are bowed down.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

49 להיות כארץ הלזו השפלה

Likkutei Torah explains that G-d's kingship is called "earth" as the lowest level, which relates to a people, and refers explicitly to this maamar's phrase "like this lowly earth".

KEHOT'S NOTE

ראה לקו"ת במדבר ה, ב. אוה"ת פ' לך תשכה, א.

50 מלך שמו נקרא

KeHOT's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

פיוט אדון עולם.

PARAGRAPH 9

51 בכל נפשך

"With all your soul" in the command to love G-d; here it describes a love that longs to leave the confines of the worlds.

דברים ו': Deuteronomy 6:5

ואהבת את ה' אלקיך בכל-לבבך ובכל-נפשך ובכל-מאדך:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52 מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ

The Psalmist wants nothing in heaven or on earth but G-d; the Alter Rebbe cites it as the essence of true love.

תהילים ע"ג: Psalms 73:25

מ"לי בשמים ועמך לא-חפצתי בארץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53 כלה שארי ולבבי

"My flesh and my heart yearn": the soul's longing that expires in love of G-d.

תהילים ע"ג: Psalms 73:26

כלה שארי ולבבי צור-לבבי וחקלי אלקים לעולם:

My flesh and my heart faileth; But G-d is the rock of my heart and my portion for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

54 כי אהבה משרש אבה שהוא מלשון חפץ ורצון

Nasso explains love as coming from avah, will: that a person's will and desire, with all his heart and soul, be for the revelation of G-dliness and His unity in the world and the soul.

KEHOT'S NOTE

בלקו"ת נשא כו, ב מפרש "והכוונה שיהיה רצון האדם וחפצו ובקשתו בכל לב ונפש להיות גילוי אלקותו ויחודו ית' בעולם ונפש" ע"ש. ראה ספר

החקירה להצ"צ צב, א בשרש ישע. וראה גם לקו"ת מסעי פח, ד. ואתחנן ט, ב.

55

רוח שפלים

G-d revives "the spirit of the lowly"; here the goodness from above that enlarges the love below.

ישעיהו נ"ז:ט"ו-ט"ז:15:57 Isaiah

כי כה אָמַר רַם וְנָשָׂא שָׁכֵן עַד וְקָדוֹשׁ שָׁמוּ מְרוֹם וְקָדוֹשׁ אֲשָׁכֹן וְאֶת־דָּכָא וְשָׁפֵל־רוּחַ לְהַחְיֹת רוּחַ שְׁפִלִים וְלְהַחְיֹת לֵב נִדְכָּאִים:

For thus saith the High and Lofty One That inhabiteth eternity, whose name is Holy: I dwell in the high and holy place, With him also that is of a contrite and humble spirit, To revive the spirit of the humble, And to revive the heart of the contrite ones.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56

ואהבת בגימט' ב' פעמים אור

Kehot's note points to where this is explained further: Pri Etz Chaim.

KEHOT'S NOTE

שער הכוונות כוונת ק"ש. פע"ח שער הק"ש פכ"ג וכ"ה.

57

מתת אלהים היא

Koheles calls a person's good portion "a gift of G-d"; the Alter Rebbe applies the phrase to the power to arouse love from below.

קהלת ג':י"ג:13 Ecclesiastes

וְגַם כָּל־הָאָדָם שִׂיאָכֵל וְשָׂתָה וְרָאָה טוֹב בְּכָל־עֲמָלוֹ מִמַּת אֱלֹהִים הִיא:

But also that every man should eat and drink, and enjoy pleasure for all his labour, is the gift of G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

58

וישכם אברהם בבקר

Kehot's note points to Genesis 25:3 for these words.

בראשית כ"ה:ג:25:3 Genesis

KEHOT'S NOTE

בראשית כה, ג.

59

וישכם אברהם בבקר

Abraham rose early in the morning to go to the Akedah; morning is linked to Abraham, the man of kindness.

בראשית כ"ב:ג:22:3 Genesis

וַיִּשְׁכֶּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר וַיַּחְבֹּשׁ אֶת־חֲמָרֹו וַיִּקַּח אֶת־שְׁנֵי נַעֲרָיו אֹתָו וְאֶת יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּבְקַע עֲצֵי עֵלֶה וַיִּקֶּם וַיִּלֶּךְ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־אָמַר־לֹו הָאֱלֹהִים:

And Abraham rose early in the morning, and saddled his ass, and took two of his young men with him, and Isaac his son; and he cleaved the wood for the burnt-offering, and rose up, and went unto the place of which G-d had told him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60

לקמן בדי"ה רני ושמחי

The Alter Rebbe himself refers to this later maamar, on "song in the evening and joy in the morning", which pairs evening and morning in a parallel way.

KEHOT'S NOTE

לו, א.

61

שום תשים עליך מלך

The command to set a king over oneself; the Alter Rebbe uses it to picture the mitzvos as the King's commands, obeyed without understanding.

דברים י"ז:ט"ו-15:17 Deuteronomy

שׁוֹם תִּשִּׁים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקִּרְבֵּי אֲחֵיךָ תִּשִּׁים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא־אֲחִיךָ הוּא:

thou shalt in any wise set him king over thee, whom the L-RD thy G-d shall choose; one from among thy brethren shalt thou set king over thee; thou mayest not put a foreigner over thee, who is not thy brother.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דברים יז, טו.

62

ולב מלכים אין חקר

"The heart of kings is unsearchable": the reasons for the King's commands lie beyond the subjects' understanding.

משלי כ"ה:ג:25:3 Proverbs

שָׁמַיִם לְרוֹם וָאָרֶץ לְעֹמֶק וְלֵב מְלָכִים אֵין חֶקֶר:

The heaven for height, and the earth for depth, and the heart of kings is unsearchable.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ע"פ משלי כה, ג.

63

וימינו תחבקני

"His right hand embraces me": through the mitzvos G-d draws the person close in an embrace.

שיר השירים ב':ו:2:6 Song of Songs

שְׁמָאלֹו תַּחַת לְרֹאשִׁי וַיְמִינוּ תַּחֲבַקֵּנִי:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שה"ש ב, ו, ח, ג.

64

וימינו תחבקני

The same words recur near the end of the Song, cited by Kehot as a second location.

שיר השירים ח':ג:8:3 Song of Songs

שְׁמָאלֹו תַּחַת רֹאשִׁי וַיְמִינוּ תַּחֲבַקֵּנִי:

His left hand should be under my head, And his right hand should embrace me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Likkutei Torah

THE CHASSIDISHE PARSHA

About this edition

Hebrew text of Torah Ohr and Likkutei Torah and their marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes): © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation: CC BY 4.0. Our explanations and source notes: CC BY-NC 4.0.

Quoted sources, via Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Daf Shevui (CC0); Torat Emet 363 (Public Domain); Maginei Eretz: Shulchan Aruch Orach Chaim, Lemberg, 1893 (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC).

English translation and explanations: prepared for likuteitorah.com with AI assistance (claude-code_opus-5.5) and checked against the Hebrew and against Sefaria; not yet reviewed by a human editor. Please check anything important against the Hebrew.

The Rebbe asked that the maamarim of the week's parsha, the "Chassidishe Parsha," be learned during that week, spread over its seven days (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). Why learn it, and the Rebbe's brachos: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

A free, non-commercial project; nothing here is sold. Not affiliated with Kehot, Sefaria or the Lubavitch Library. © likuteitorah.com

From likuteitorah.com/torah-ohr/mikeitz/3/

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok